1 טאָג געדיינקט אז מיר קשנען אייך נעבן באדינונג אויב איר פארלאנגט. דריי קליינע אין אלע אייערע אָדער פארבן

37 266, PERTH DYE WORKS LTD. נ. פ. פארטנאר, מענערושער

זינדיק בלוט

א העכסט שפאנענדער ראמאן פון דעם אידישן לעבן אין אמעריקע

פון א. ר.

(פארעצונג)

— אבער, צו דער זעלבער צייט שרייט דאך סעם, אז „געשאפן האט ראזענבערג, אז זעען זעט מיר אויס, אז אז אט דער ראזענבערג איז כסדר אין איין שרעק. ער איז נווארדיק אומרואיק, און דאס באווייזט, אז ער איז שולדיק, נאר אויב אזוי ? — פון וואנען קומט דער רעוואלווער צו זיין אין סעמ'ס קע־שענע ? ער איז דאך אנטלאפן, און ווען ער וואלט אריינגעלייגט דעם רעוואלווער אין סעמ'ס קעשענע, וואלט דאך סעם עס דערפילט. און ווידער, ווען ער האט גע־וואלט אנטלויפן, האט ער ניט געקאנט בלייבן אז „ר רעוואלווער . . . ער האט זיך דאך אפגעשאסן ?

זיי זיינען געווען אזוי א לאנגע צייט און האבן געשמועסט. זיי האבן ארום־גערעדט די לאנג פון אלע זייטן און זיי האבן נישט קיין אויסוועג. מען האט געטראכט פארשידענע עצות און ס'איז ביי זיי אפילו געבוירן געווארן אן אנדער פלאן, אז ביטריס אליין זאל זאג־נען אז זי האט געהערט פון ראזענבערג אז ער האט זיך מורה געווען אז ער האט עס עקסאן. וועט מען אים דערווייל ארעסטירן און דערנאך וועט מען דער היליף פון דעשעקסיוס קאנען. ביי אים ארויספרעסן דעם אמת. אבער באלד האט ביטריס חרטה געהאט אויף דעם פלאן. ביטריס האט גוט פארשטאנען אז ראזענבערג איז נישט פון די פארשוינען ביי וועמען מען קאן ארויספרעסן וועגן ער וויל נישט זאגן. און אז קוים וועט מען אים אריבערטירן, וועט דער לאנג וועגן אז סך ערגער : עס וועט שוין גאר קיין האפענונג נישט זיין מען זאל פון אים וועגן עס איז דערגיין דעם אמת. עס איז דעריבער גלייכבר אז זי זאל בלייבן מיט זיי. האלטן זיך אינאיינעם מיט זיי. זי האט א חשד, אז עני ווייסט פון אלעס, אז ער, ראזענבערג האט פאר איר אלעס דערציילט, און אזוי ווי עני וויל דאך פון אים פטור ווערן, קאן מעגלעך זיין אז זי זאָ לאויף איר ווירקן אז זי זאל דערציילן וואס זי ווייס . . .

און אזוי איז טאקע געבליבן. עס איז אויך געבליבן אז בענדזשאמין צוזאמען מיט איר, מיט ביטריס, זאלן זיך זעען מיטן לאיער. און אז בענדזשאמין זאל פארבלייבן אין שטאט ביז איבער דעם „טרייעל", וואס דארף שוין אין ניכן פארקומען . . . עס פארשטייט זיך, אז ביטרים מוז זיך היטן אז מען זאל נישט געוואר ווערן אז בענדזשאמין געפינט זיך דא.

דערווייל איז שוין געווארן שפעט אין אונט און ביטרים האט זיך דערווייל געזעגנט מיט איר ברודער און אליין איז זי אוועק צוריק אין איר האטעל.

נאר אויפן הארצן איז געווארן עפעס לייכטער. זי איז שוין מער נישט אליין. בענדזשאמין איז אויך דא. טאמער מאכט זיך עפעס און זי דארף אים.

און מאדנע : דאס וואס ביטריס איז איינגעפאלן אלס השערה דערגדיק מיט בענדזשאמינען, אז ער, קאן זיין, וויסט פון דעם וואס ס'האט באמת פאסירט, אז דער ברודער האט אלץ פאר איר דערציילט — אט די השערה, איז איצט — נאכ־דעם ווי ביטרים איז שוין געווען אויף דער נאס, געווארן ביי איר א איבערקייט, א פאקט. זי האט איצט מיט אלע חר־שים געפילט, אז אזוי איז עס. אז ער וויסט פון אלעס. נאר זי איז דערשראקן און זי וויסט ניט וואס צו טאן. זי האט מורא אויסצוזאגן כאטש זי וויל עס. איצט, פארדיק אהיים, האט זי זיך דערבאנט, ווי ענע האט נעכטן גערעדט צו איר. עפעס האט זי איר געגעבן אנ־צוהערעניש, אז סעם וועט נאך מסתמא נעראטעוועט ווערן . . . הייסט עס : יא, זיכער ווייסט זי פון אלעס. זיכער האט זיך ראזענבערג פאר איר מודה געווען... אבער ווי אזוי מאכט מען, אז זי זאל נישט מורא האבן אריוסצוקומען מיט איר ערות זאגן ? ווי אזוי מאכט מען אז זי זאל עס טאן און זיך ניט שרעקן פאר אים ?

ביטריסן איז באפאלן אן אומגעדולד. זי האט שוין געוואלט זיין לעבן ענין. עפעס איז איר אויסגעקומען אז עני ווארט דארט אויף איר אן זי וויל איר אלץ פארטרויען . . .

ווען זי איז נעקומען צום האטעל, האט זי זיך געלאזט מיט אימפעט אויף די טרעפ. נאר ווען זי איז אריין אין צי־מער האט זי דארט קיינעם ניט געטראפן. נישט ענין אן נישט ראזענבערגן.

זי איז דערשראקן געווארן. איר איז אויסגעקומען אז ראזענבערג האט דער־פילט די סכנה און ער איז אוועק פון דארט, מיטנעמענדיק מיט זיך ענין מיט גוואלד. און אויב אזוי, איז שוין איצט אלץ פארלארן.

אבער באלד האט זי זיך בארואיקט : זי האט געפונען אויפן טיש א צעטעלע פאר איר. דאס צעטעלע איז געווען פון ענ'ן, זי האט איר דארט געשריבן אז זי האט זיך אויף איר נישט געקאנט דער־ווארטן און זי איז מיט ראזענבערגן אוועק אויף א הוליאנקעע צו זיינען א פריינט. אויב זי, ביטרים וויל קאן זי אויף אהין קומען. עס וועט דארט זיין פרייליך. זי קאן אפרופן דעם און דעם טעלעפאן נומער און מען וועט נאך איר קומען.

ביטרים האט א טראכט געטאן :

— וויל פטור ווערן פון דעם זומפ און קריכט אלץ ווייטער און ווייטער.

— אבער באלד האט זי מיט רחמנות צוריק געקלערט :

— און וואס קאן זי זיך דערווייל העל־פן ? ער האט באפוילן אז זי האט געמוזט גיין, אז זי געפינט זיך אין זיי־נע הענט. זי האט דאך מורא פאר אים.

— צי זי וועט גיין אהין ? נאך וואס ?

— אט די השערה, איז איצט — נאכ־דעם ווי ביטרים איז שוין געווען אויף דער נאס, געווארן ביי איר א איבערקייט, א פאקט. זי האט איצט מיט אלע חר־שים געפילט, אז אזוי איז עס. אז ער וויסט פון אלעס. נאר זי איז דערשראקן און זי וויסט ניט וואס צו טאן. זי האט מורא אויסצוזאגן כאטש זי וויל עס. איצט, פארדיק אהיים, האט זי זיך דערבאנט, ווי ענע האט נעכטן גערעדט צו איר. עפעס האט זי איר געגעבן אנ־צוהערעניש, אז סעם וועט נאך מסתמא נעראטעוועט ווערן . . . הייסט עס : יא, זיכער ווייסט זי פון אלעס. זיכער האט זיך ראזענבערג פאר איר מודה געווען... אבער ווי אזוי מאכט מען, אז זי זאל נישט מורא האבן אריוסצוקומען מיט איר ערות זאגן ? ווי אזוי מאכט מען אז זי זאל עס טאן און זיך ניט שרעקן פאר אים ?

ביטריסן איז באפאלן אן אומגעדולד. זי האט שוין געוואלט זיין לעבן ענין. עפעס איז איר אויסגעקומען אז עני ווארט דארט אויף איר אן זי וויל איר אלץ פארטרויען . . .

ווען זי איז געקומען צום האטעל, האט זי זיך געלאזט מיט אימפעט אויף די טרעפ. נאר ווען זי איז אריין אין צי־מער האט זי דארט קיינעם ניט געטראפן. נישט ענין אן נישט ראזענבערגן.

זי איז דערשראקן געווארן. איר איז אויסגעקומען אז ראזענבערג האט דער־פילט די סכנה און ער איז אוועק פון דארט, מיטנעמענדיק מיט זיך ענין מיט גוואלד. און אויב אזוי, איז שוין איצט אלץ פארלארן.

אבער באלד האט זי זיך בארואיקט : זי האט געפונען אויפן טיש א צעטעלע פאר איר. דאס צעטעלע איז געווען פון ענ'ן, זי האט איר דארט געשריבן אז זי האט זיך אויף איר נישט געקאנט דער־ווארטן און זי איז מיט ראזענבערגן אוועק אויף א הוליאנקע צו זיינען א פריינט. אויב זי, ביטרים וויל קאן זי אויף אהין קומען. עס וועט דארט זיין פרייליך. זי קאן אפרופן דעם און דעם טעלעפאן נומער און מען וועט נאך איר קומען.

ביטרים האט א טראכט געטאן :

— וויל פטור ווערן פון דעם זומפ און קריכט אלץ ווייטער און ווייטער.

— אבער באלד האט זי מיט רחמנות צוריק געקלערט :

— און וואס קאן זי זיך דערווייל העל־פן ? ער האט באפוילן אז זי האט געמוזט גיין, אז זי געפינט זיך אין זיי־נע הענט. זי האט דאך מורא פאר אים.

— צי זי וועט גיין אהין ? נאך וואס ?

— נישט, זי וועט אהין נישט גיין. ווי קאן זי גיין צווישן אזעלכע אויסוואורפן ? און צו וואס איינגעלאך האט איר עני גע־הייסן קומען ? ווייסט זי דען נישט אז איר ליגט בכלל איצט ניט אין זינען קיין הוליאנקעע ? און אפשר דארף זי דארט זיין ? אפשר קאן זי זיך דארט עפעס דערווייסן ?

און באלד האט זי ווידער געטראכט :

— און אפשר זיינען זיי טאקע אוועק פון דאנען נישט צוריקצוקומען מער, און דאס איז גאר א אנשטעל.

זי האט דערביבר באשלאסן אבצוורר פון דעם טעלעפאן נומער און זיך אלץ דערווייזן. דערווייל זיך צי ס'איז טאקע אמת אז זיי זיינען אויף א הוליאנקע און צי עני דארף איר עפעס נישט האבן.

זי האט אפגערופן דעם נומער וועלכן עני האט איר אנגעגעבן אין דעם ברייוול. געענטפערט האט עפעס א הייזערקע פרויו־ען שטימע. זי האט געבעטן אז מען זאל „צוישקן צום טעלעפאן מיט עני אין ניכן ביטרים מוז זיך היטן אז מען זאל נישט געווער ווערן אז בענדזשאמין געפינט זיך דא.

דערווייל איז שוין געווארן שפעט אין אונט און ביטרים האט זיך דערווייל געזעגנט מיט איר ברודער און אליין איז זי אוועק צוריק אין איר האטעל.

נאר אויפן הארצן איז געווארן עפעס לייכטער. זי איז שוין מער נישט אליין. בענדזשאמין איז אויך דא. טאמער מאכט זיך עפעס און זי דארף אים.

און מאדנע : דאס וואס ביטריסן איז איינגעפאלן אלס השערה דערגדיק מיט בענדזשאמינען, אז ער, קאן זיין, וויסט פון דעם וואס ס'האט באמת פאסירט, אז דער ברודער האט אלץ פאר איר דערציילט — אט די השערה, איז איצט — נאכ־דעם ווי ביטרים איז שוין געווען אויף דער נאס, געווארן ביי איר א איבערקייט, א פאקט. זי האט איצט מיט אלע חר־שים געפילט, אז אזוי איז עס. אז ער וויסט פון אלעס. נאר זי איז דערשראקן און זי וויסט ניט וואס צו טאן. זי האט מורא אויסצוזאגן כאטש זי וויל עס. איצט, פארדיק אהיים, האט זי זיך דערבאנט, ווי ענע האט נעכטן גערעדט צו איר. עפעס האט זי איר געגעבן אנ־צוהערעניש, אז סעם וועט נאך מסתמא נעראטעוועט ווערן . . . הייסט עס : יא, זיכער ווייסט זי פון אלעס. זיכער האט זיך ראזענבערג פאר איר מודה געווען... אבער ווי אזוי מאכט מען, אז זי זאל נישט מורא האבן אריוסצוקומען מיט איר ערות זאגן ? ווי אזוי מאכט מען אז זי זאל עס טאן און זיך ניט שרעקן פאר אים ?

ביטריסן איז באפאלן אן אומגעדולד. זי האט שוין געוואלט זיין לעבן ענין. עפעס איז איר אויסגעקומען אז עני ווארט דארט אויף איר אן זי וויל איר אלץ פארטרויען . . .

ווען זי איז געקומען צום האטעל, האט זי זיך געלאזט מיט אימפעט אויף די טרעפ. נאר ווען זי איז אריין אין צי־מער האט זי דארט קיינעם ניט געטראפן. נישט ענין אן נישט ראזענבערגן.

זי איז דערשראקן געווארן. איר איז אויסגעקומען אז ראזענבערג האט דער־פילט די סכנה און ער איז אוועק פון דארט, מיטנעמענדיק מיט זיך ענין מיט גוואלד. און אויב אזוי, איז שוין איצט אלץ פארלארן.

אבער באלד האט זי זיך בארואיקט : זי האט געפונען אויפן טיש א צעטעלע פאר איר. דאס צעטעלע איז געווען פון ענ'ן, זי האט איר דארט געשריבן אז זי האט זיך אויף איר נישט געקאנט דער־ווארטן און זי איז מיט ראזענבערגן אוועק אויף א הוליאנקע צו זיינען א פריינט. אויב זי, ביטרים וויל קאן זי אויף אהין קומען. עס וועט דארט זיין פרייליך. זי קאן אפרופן דעם און דעם טעלעפאן נומער און מען וועט נאך איר קומען.

ביטרים האט א טראכט געטאן :

— וויל פטור ווערן פון דעם זומפ און קריכט אלץ ווייטער און ווייטער.

— אבער באלד האט זי מיט רחמנות צוריק געקלערט :

— און וואס קאן זי זיך דערווייל העל־פן ? ער האט באפוילן אז זי האט געמוזט גיין, אז זי געפינט זיך אין זיי־נע הענט. זי האט דאך מורא פאר אים.

— צי זי וועט גיין אהין ? נאך וואס ?

— נישט, זי וועט אהין נישט גיין. ווי קאן זי גיין צווישן אזעלכע אויסוואורפן ? און צו וואס איינגעלאך האט איר עני גע־הייסן קומען ? ווייסט זי דען נישט אז איר ליגט בכלל איצט ניט אין זינען קיין הוליאנקעע ? און אפשר דארף זי דארט זיין ? אפשר קאן זי זיך דארט עפעס דערווייסן ?

און באלד האט זי ווידער געטראכט :

— און אפשר זיינען זיי טאקע אוועק פון דאנען נישט צוריקצוקומען מער, און דאס איז גאר א אנשטעל.

זי האט דערביבר באשלאסן אבצוורר פון דעם טעלעפאן נומער און זיך אלץ דערווייזן. דערווייל זיך צי ס'איז טאקע אמת אז זיי זיינען אויף א הוליאנקע און צי עני דארף איר עפעס נישט האבן.

זי האט אפגערופן דעם נומער וועלכן עני האט איר אנגעגעבן אין דעם ברייוול. געענטפערט האט עפעס א הייזערקע פרויו־ען שטימע. זי האט געבעטן אז מען זאל „צוישקן צום טעלעפאן מיט עני אין ניכן ביטרים מוז זיך היטן אז מען זאל נישט געוואר ווערן אז בענדזשאמין געפינט זיך דא.

דערווייל איז שוין געווארן שפעט אין אונט און ביטרים האט זיך דערווייל געזעגנט מיט איר ברודער און אליין איז זי אוועק צוריק אין איר האטעל.

נאר אויפן הארצן איז געווארן עפעס לייכטער. זי איז שוין מער נישט אליין. בענדזשאמין איז אויך דא. טאמער מאכט זיך עפעס און זי דארף אים.

און מאדנע : דאס וואס ביטריסן איז איינגעפאלן אלס השערה דערגדיק מיט בענדזשאמינען, אז ער, קאן זיין, וויסט פון דעם וואס ס'האט באמת פאסירט, אז דער ברודער האט אלץ פאר איר דערציילט — אט די השערה, איז איצט — נאכ־דעם ווי ביטרים איז שוין געווען אויף דער נאס, געווארן ביי איר א איבערקייט, א פאקט. זי האט איצט מיט אלע חר־שים געפילט, אז אזוי איז עס. אז ער וויסט פון אלעס. נאר זי איז דערשראקן און זי וויסט ניט וואס צו טאן. זי האט מורא אויסצוזאגן כאטש זי וויל עס. איצט, פארדיק אהיים, האט זי זיך דערבאנט, ווי ענע האט נעכטן גערעדט צו איר. עפעס האט זי איר געגעבן אנ־צוהערעניש, אז סעם וועט נאך מסתמא

Doctors' Directory דאקטוירים

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 578	51 250	דר. ס. דזש. בערמאק, 834 מיין סטריט אפיס שטונדן: 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
54 107	54 107	דר. דזש. ברענער, 402 סעלקירק עוועניו אפיס שטונדן: 3—5, 7.30—8.30 DR. J. BRENER
26 947	53 422	דר. א. גוטמאן, 714 טראנסקא דזשעי. טראסט בלדג. 283 פארטעדזש עווע., קאר. סטריט אפיס שטונדן: 10—12, 2—6 און ביי אפאינטמענטס DR. A. GUTTMAN
22 717	54 429	דר. ס. דזשאוויש, 404 באיר בילדינג שטונדן: 11—12 און 3—6 און ביי אפאינטמענטס DR. SIMON JAUVOISH
26 600	28 153	דר. וו. הערשפילד, 576 מיין סט. קאר. אלעקסאנדער עוו. אפיס שטונדן: 11—1, 2—5 און 7—9 DR. H. HERSHFIELD
52 744	51 772	דר. כ. א. וויקטאר, קאר. סעלקירק און סאלטער (איבער דער באנק) אפיס שטונדן: 3—5 און 7—8 DR. B. A. VICTOR
53 181	53 181	דר. י. פערלמאן, 291 בארנאדס עווע., קאר. טשארלס אפיס שטונדן: 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
54 866	51 968	דר. ס. קאבריינסקי, סוויט 2 קראסס בלאק (מיין און דאפערין עווענין) אפיס שטונדן: 3—5 און 6.30—8 DR. S. KOBRINSKY
24 480	49 763	דר. מעקס ריידי, (עקס רעי) 283 פארטעדזש, קאר. סטריט (100 טראנסקא דזשעי. טראסט בלדג.) לעבן אידישאנס שטונדן: פון 2—6 אוונט און ביי אפאינטמענטס DR. MAX RADY
53 915	52 614	דר. סעם ראדין, ראיאל בענק בילדינג (מיין און סעלקירק) אפיס שטונדן:: 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
88 916	59 473	דר. א. ל. שובין, אפיס שטונדן 11—12 און 2—6 אפיס: בענק אוף קאנסערס בלדג., מיין און אלעקסאנדער רעזידענס: 375 מאקריי עווע. DR. A. L. SHUBIN
		אויגן, אויערן, נאז און האלז
29 110	51 848	דר. י. ה. בעקמאן, 613 באיר בילדינג DR. J. H. BECKMAN
24 465	51 359	דר. ד. מ. דזשענאף, 830-2 סאמערסעט בלאק DR. D. M. GENOFF
		קינדער קראנקהייטן
88 013	53 320	דר. ה. מעדאוי, 904 באיר בלדג. 3—5: 332 מאניטאבא עוו. 11—12 DR. H. MEDOVY
22 446	51 801	דר. דזשא. ה. שאפירא, 604 באיר בילדינג שטונדן: 3—5 און ביי אפאינטמענטס DR. GEO. H. SHAPERA

Dentists Directory דענטיסטען

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
51 560	41 652	דר. י. בן עזרא, ב.א. 962½ מיין סטריט, קאר. סעלקירק. DR. I. BEN EZRA, B.A.
53 720		דר. מ. א. ברענמאן, סוויט 1 סט. דזשאנס בלאק. 984 מיין סט. DR. M. A. BREGMAN
56 056		דר. ס. טשוירטשל, סוויט 1. טריק בלאק, 972 מיין סט. DR. S. H. CHURCHILL

וואס אמאליקע אימיגראנטן זיינען אויסגע־שטאנען פארענדיק קיין אמעריקע

אנהויב מארס, 1854, האט א שיף מיטן נאמען "סיטי אף גלאזגאו" פארלאזן דעם פארט ליווערפול מיט פיר הונדערט און פופציק אימיגראנטן. געפארן איז די שיף נאך פילאדעלפיע, און פון דארט האבן פילע פון די אימיגראנטן געזאלט פארן נאך פארשיידענע טיילן פון לאנד, צו זיי־ערע מענער, ברידער, קינדער און אנדערע איינענע און פריינט.

די מערסטע פון די פאסאזשירן פון יענער שיף זיינען געווען סקאנדינאווער, דייטשן, און א געוויסע צאל אויף פון אנ־דערע נאציאנאליטעטן. ווי עס האט זיך געפירט אין יענע צייטן פון פריסיטיווע רייזעס, האבן די אימיגראנטן מיט זיך מיטגעפירט זייער איינענעם בעטגעוואנט, זייערע כלים, טעפ און געשיר צום קאכן און צום עסן. א טייל האבן מיט זיך גע־פירט אויך שפייז אין זעק און טארבעס. עס פלעגט זיך פירן אין יענע צייטן, אז די שיף קאמפאנים פלעגן די פאסאזשירן צווישן ניט קיין געקאכטע, צוגעגרייטע עסנס, נאר פלעגן זיי נעבן מעל, רייז, קארטאפל, און א. וו., און די פאסאזשירן האבן זיך שוין אליין געדארפט נעבן און עצה מיט די דאזיקע פראדוקטן.

ווען די שיף האט פארלאזן ליווערפול איז די שטימונג ביי די פאסאזשירן גע־ווען א געמישטע : פון איין זייט האבן זיי זיך אויף איבייק געשייריט מיט דער אלטער וועלט, און פון דער צווייטער זייט זיינען זיי געווען פול מיט האפענונגען, אז זיי וועלן אנהויבן א נייעם און גליק־לאכערן לעבן אין א פריי לאנד. פילע פון דאזיגן געפארן אנצוהויבן א לעבן פון פיאנערן אין די "פרייריס" פון דער וויינטער וועסט.

וואס עס האט פאסירט מיט דער ראָ־יזע שיף, איז געבליבן א סוד ביז היינ־טיקן טאג, ניט איז די שיף "סיטי אף גאלזגאו" אנגעקומען אין פילאדעלפיע, אדער אין אן אנדער פארט, ניט האט א לעבעדיקער מענש געהערט עפעס וועגן דעם גורל פון דער אימיגראנטן שיף. עס איז קיין שפור ניט געבליבן ביז צום היינטיקן טאג.

אין יענע טעג, איידער מארקאני האט נאך געהאט דערפונדן דעם דראדטלאזן טעלעגראף אדער ראדיאָ, דורך וועלכע א שיף קאן לאזן וויסן צו אן אנדער שיף אויף דער יבשה וועגן א געפאר פון אן אומגליק, איז עס ניט געווען אזא זעל־טענע דערשיינונג, אז א שיף זאל פאר־שווינדן ווערן אן א שפור. מען רעכנט, אז די לעצטע טראנזעיע פון דעם פארט האט פאסירט אין יאר 1893, ווען די שיף "נאראניס" פון דער "וואיט סטאר ליין" איז אזוי פארשווינדן געווארן. דאס איז געווען איר ערשטע און צוגלייך איר לעצ־טע רייזע אויפן אקעאן. פילע אנדערע שיפן מיט אימיגראנטן האבן געליטן שיף ברוך, אדער זיינען פארברענט געווארן אויף דער רייזע, און ווען זייער גורל האט מען זיך מיט מאנאטן שפעטער דער־וואוסט. אין פארגליץ מיט די היינטיקע ניכע און זיכערע שיפן, וועלכע פארמאגן נאך אלע מעגלאכע קאמפארטן און בא־קוועמלאכקייטן, איז א רייזע אין אמאליקע יארן קיין אמעריקע געווען א גרויסער גע־פאר.

מיט אכציק יאר צוריק, ארום 1850, האבן די דאמף שיפן אנגעהויבן ערנסט קאנקורירן מיט די זעגלשיפן, נאר אי־מיגראנטן פלעגן כסדר פארן מיט זעגל־שיפן, ווייל עס האט געקאסט ביליקער די שיפסקארטע. ערשט אין די זיבעציקער יארן האבן דאמף שיפן ענדלאך געזיגט.

די מאדערנע דאמף שיפן, וועלכע מען רופט מיט רעכט אן "שוויבענדע פאר־לאצן", צוליב יערן מין לוקסוס אין באר־קוועמלאכקייט וואס זיי שטעלן צו די רייזנדע, האבן זיך גאנץ לאנגזאם אנט־וויקלט. רייזעס אמאל, דערהויפט פאר אימיגראנטן, זיינען דאן געווען בלויז א מיטל צו א צוועק, און א גאנץ אומאנ־גענעמע און רייזיקאלישע אונטערנעמונג, וועלכע מען האט אין די שפעטערדיקע יארן נים אזוי גיך פארגעסן.

איבערהויפט שלעכט זיינען דאן געווען די פאנינטארע באדינונגען. עפידעמיעס פון פאקן פלעגן גאנץ אפט אויסברעכן צווישן די פאסאזשירן, און ווען זיי פלעגן אנקומען אין פארט, פלעגט מען זיי לאנג דארפן האלטן אין קאראנטין.

די מערסטע שיפן, וועלכע האבן אריי־בערגעבראכט הונדערטער טויזנטער אי־מיגראנטן פון איירופע, האבן פארמאגט גאנץ וויניק פלאץ פאר פאסאזשירן פון ערשטן אדער צווייטן קלאס. דאס מער־סטע איז געווען פלאץ פאר אימיגראנטן אין צווישן דעק, אדער דריטן קלאס. צוואנ־ציק טעג פאר רייזע צווישן ליווערפול און ניו־יארק איז ניט געווען קיין סך אין יענע צייטן. און מען האט געמוזט די גאנ־צע צייט לעבן אין גרויס ענגשאפט, שמוץ און העכסט אומסאניטארישע באדינגונ־גען.

א שווערישע צייטונג האט לעצטנס גע־דרוקט עראינערונגען פון אן עלטערן אי־מיגראנט. מיר וועלן דא ברייינגען איי־ניקע אויסצוגן פון זיין ארטיקל.

"די ערשטע טעג פון אונזער רייזע זיי־נען געווען גאנץ רואיק, דערנאך אבער האבן אויסגעבראכן פילע קריגערייען, פאר־אורזאכט דערהויפט דורך דער שוידער־לאכער ענגשאפט אויפן שיף. איין מאל נער האבן נעדארפט לויפן דערביי און זע־ען אז זיי זאלן ניט ארונטערפאלן. ארי־בערפארנדיק א בריק, האבן צוויי וועגע־נער זיך צוואמענגעשטויסן, און איינער איז אריינגעפאלן אין מייך אריין. א פרוי מיט א קינד זיינען פארוואונדעט געווא־רען, און א מאן האט זיך אנגעשלאגן מיטן קאפ אן דעם בריק און צערבאכן זיין שארבן, ער איז אין דער זעלבער נאכט געשטארבן. איז א צווייטן וואגן האט א פרוי געבוירן א קינד. נאך א נאכט רו־האבן ביידע, מוטער און קינד, שוין צו־ריק פארנומען זייער פלאץ אויפן אנגע־לאדענעם וואגן מיט די איבעריקע ריי־זענדע.

"ווען די גרופע אימיגראנטן זיינען ענדלאך אנגעקומען אויפן פלאץ, האט גע־בושעוועט א שרעקלאכע שניי זאוועדרוכע. דערווארטעט האבן זיי צו געפינען א דאך־נאר אנשטאט דעם האבן זיי געפונען אן אפענע "פרייריי", מיט זעלטן וואו א הויז. ערשט נאך דער רייזע האט מען געגענן אויסצושטיין אין דער נייער 'היים'"

באן, סטאנציע וועלכע האט אונז גע־דארפט אפפירן נאך באפאלא. די מער־סטע פון אונזערע אימיגראנטן האבן דא צום ערשטן מאל דערזעען אן אייזנבאן. און עס איז פאר זיי געווען א גרויסע איבעררעשונג און א וויכטיקע געשע־יאנן ניש.

"אנקומענדיק אין באפאלא האבן מיר ניט געוואוסט ווי צו געפינען די שיף וועלכע האט אונז ווייטער געדארפט פירן נאך שיקאגא. ווי א סמארט שעפטן זיי־נען מיר געשטאנען אובאהאלפענע אין דעם קאלטן רעגן און ניט געוואוסט וואס אנצוהויבן צו טאן און ווי זיך פארנאנדער־צופירען, ניינעדיק דורך די נאסן, האט איינער פארלארן זיין פרוי און עס האט געגומען שטונדן לאנג ביז ער האט זי אויסגעפונען.

די שיף וואס האט אונז געראפט פירן קיין שיקאגא, איז געווען אן אלטער מול־טער, און שוין איבערפילט מיט אנדערע פאסאזשירן, פון וועלכע פילע זיינען גע־ווען שיכור און קרעגעריש. עס איז פשוט ניט געווען ווי זיך א קער צו טאן. מיר האבן געמוזט בלייבן אויפן דעק און מיר האבן שטארק געליטן פון קעלט און נאסקייט. אונזער שיף האט דערנאך זיך אנגעשלאגן אויף א פעלז אונטערן וואר־סער, און עס האט גענומען א נאנצן טאג די שיף זאל זיך באפרייען און קאנען גיין ווייטער.

"פון שיקאגא האט די גרופע אימי־גראנטן געדארפט פארן ווייטער מיט א קאנאל שיף. איינער פון דיי האט געקויפט אן אויוגן צום קאכן אין שיקאגא און האט עס מיטגענומען אויף דער רייזע. דאס איז פאר די אימיגראנטן געווען א גרויס גליק. די נאנצע דריי טעג וואס עס האט גע־נומען צו פארן דיי הונדערט מייל פון שיקאגא נאך פערז. פון דארט האבן זיי נאך געדארפט דורכמאכן זעכציק מייל רייזע. די מערסטע זיינען גענאנגען צו־פוס. די פאר גרעזנענע ווענענער האבן געפירט דאס באגאזש און די שוואכערע וואס האבן ניט געקאנט גיין צופוס. די פרויען און קינדער זיינען געווען אויף די הויף אנגעלאדענע ווענענער, און די מע־נער האבן געדארפט לויפן דערביי און זע־ען אז זיי זאלן ניט ארונטערפאלן. ארי־בערפארנדיק א בריק, האבן צוויי וועגע־נער זיך צוואמענגעשטויסן, און איינער איז אריינגעפאלן אין מייך אריין. א פרוי מיט א קינד זיינען פארוואונדעט געווא־רען, און א מאן האט זיך אנגעשלאגן מיטן קאפ אן דעם בריק און צערבאכן זיין שארבן, ער איז אין דער זעלבער נאכט געשטארבן. איז א צווייטן וואגן האט א פרוי געבוירן א קינד. נאך א נאכט רו־האבן, מוטער און קינד, שוין צו־ריק פארנומען זייער פלאץ אויפן אנגע־לאדענעם וואגן מיט די איבעריקע ריי־זענדע.

"ווען די גרופע אימיגראנטן זיינען ענדלאך אנגעקומען אויפן פלאץ, האט גע־בושעוועט א שרעקלאכע שניי זאוועדרוכע. דערווארטעט האבן זיי צו געפינען א דאך. נאר אנשטאט דעם האבן זיי געפונען אן אפענע "פרייריי", מיט זעלטן וואו א הויז. ערשט נאך דער רייזע האט מען געגענן אויסצושטיין אין דער נייער 'היים'"

סייל פאסטערס

געמאכט

אין 24 שעה

שיין און צוציענד

ביי

"דאס אידישע וואָרט"

מיר האָבן אן אויסוואל פון הונדערטער קאטס פון די לעצטע צייכענונגען צו באצירן די פאסטערס

מיר טוען די גאנצע ארבעט

שיקט אונז בלויז אריין די פרייזן פון די ארטיקלען וועלכע איר ווילט ארויס־שטעלן אויפן סייל — און מיר טוען שוין פאר אייך דאס איבעריקע

שרייבט אין וועלכער שפראך איר ווילט צו

THE ISRAELITE PRESS LIMITED

165 Selkirk Ave. Phones: 52 213 - 55 409

קאפיטל 5

דאס אומגעריכטע באגעגע־ניש

פאר דער צייט וואס בענדזשאמין האט פארבראכט אין פריזאן און דער אלטער מר. וואלף איז געשטארבן האט סילוויא דערווייל איבערגעלעבט א גוואלדיקע אנ־טשוינג. אין איר לעבן איז פארגעקומען אן איבערברוך.

נאך די געשעענישן וואס זיינען פאר־קומען אין איר לעבן, נאך דער אלטער לאכער שטורמדיקער נאכט ווען ס'איז פארגעקומען די שריפה אין מר. וואלפס נאראדזש און סילוויא איז צוריקגעבליבן אהיים צו איר מוטער, איז זי געווארן ווי אונטערבראכן.

זי איז ארויס פון דיר גע־שעענישן א מידע, זי האט זיך דערפילט אפאטיש. זי האט פארלארן איר רואיקייט און לעבנסלוסטיקייט. זי איז געווארן אפ־נעשווארכט און זי איז אריינגעפאלן אין אזא קריינקלאך! צושטאנד אין וועלכן עס קומען אויפן געדאנק די אומגעלומ־פערסטע זאכן און טראכטונגען.

זייענדיק מיר, און פילנדיק זיך שוואך, האט זי באשלאסן : אויס ! מער קאן זי נישט און וויל נישט פירן אזא נאריש און פאלשן לעבן. זי וועט מער זיך נישט איבערבעטן מיט דעם אלטן. מער וועט זי מיט אים נישט וואוינען. ווי נאריש עס איז געווען פון איר זייט צו פארקויפן זיך צוליב רייכקייט און לוקסוס, צוליב וואוילטאג און זארגלאזיקייט. די תאוה צו שיינע קליידער, צו צירונג, וואס ס'איז ביי איר געווען אזוי שטארק פריער, איז דער ער האט חתונה געהאט מיטן אלטן, די דאזיקע תאוה איז אין איר אפגע־שטארבן. ערשטנס, ווייל זי האט זיך שוין געהאט אנגעזעטיקט מיט די זאכן, און צווייטנס — ווייל קומענדיק געענטער אין קאנטאקט מיטן לעבן האט זי דערפילט ווי נאריש דאס איז, גליק איז נישט אפ־היינניק פון רייכע קליידער. ניט אין ריי־כע פאלאצן איז דאס גליק און וואוילזיין פון דעם מענשן, זי איז געווארן אויסגע־ניכטערט פון די זאכן, זי האט איצט גוט פארשטאנען, אז מען קאן זיין רייך און זיין אומגליקלאכער פון דו אומגליקלאכער סטע. ניין, מער וועט זי צום אלטן ניט גיין. די בריקן אויף צוריק מוזן פאר־ניכטעט ווערן. זי האט זיי איין מאל איינ־געבראכן און מער וועלן זיי ניט אויפ־געשטעלט ווערן. דער וועג אויף צוריק צום אלטן איז אפגעראסט, און זי וועט אויף אים קיינמאל נישט גיין.

זי האט עס דאן דערקלערט פאר איר מוטער :

—מאמע, וואס ס'איז געווען וועט זיך נישט אומקערן ! מער צום אלטן וועל איך נישט גיין.

איר מוטער האט זיך געפרובט ווערן, זי האט פרובירט טענה'ן :

—וואס הייסט ? וואס רעדסטו קינד? ער איז דאך דיין מאן ?

— ניין, ער איז נישט מער מיין מאן. עס איז געווען, זייער א מיאוס'ער און זיי־ער א פארברעכערישער טעות. נישט בלויז דו ביזסט שולדיק, נאר איך בין אויך שלדיק. איך האב זיך געלאזט איינרייד־ן און איך האב געמיינט אז רייכקייט גיט גליק. אבער עס איז ניט ריכטיק.

—פארגעס נישט טאכטער : ער איז געוועצלאך דיין מאן !

— דאס גייט מיר נישט אן .

— ער וועט דאך צוריקציען די אינ־שורענס.

— זאל ער, איך וויל עס נישט.

— ער וועט דיר אנקלאגן אויף א גט.

— מיט פארגעניגן. הלואי זאל ער עס טאן . . . און לאמיר וויסן אז איך בין